

NEW

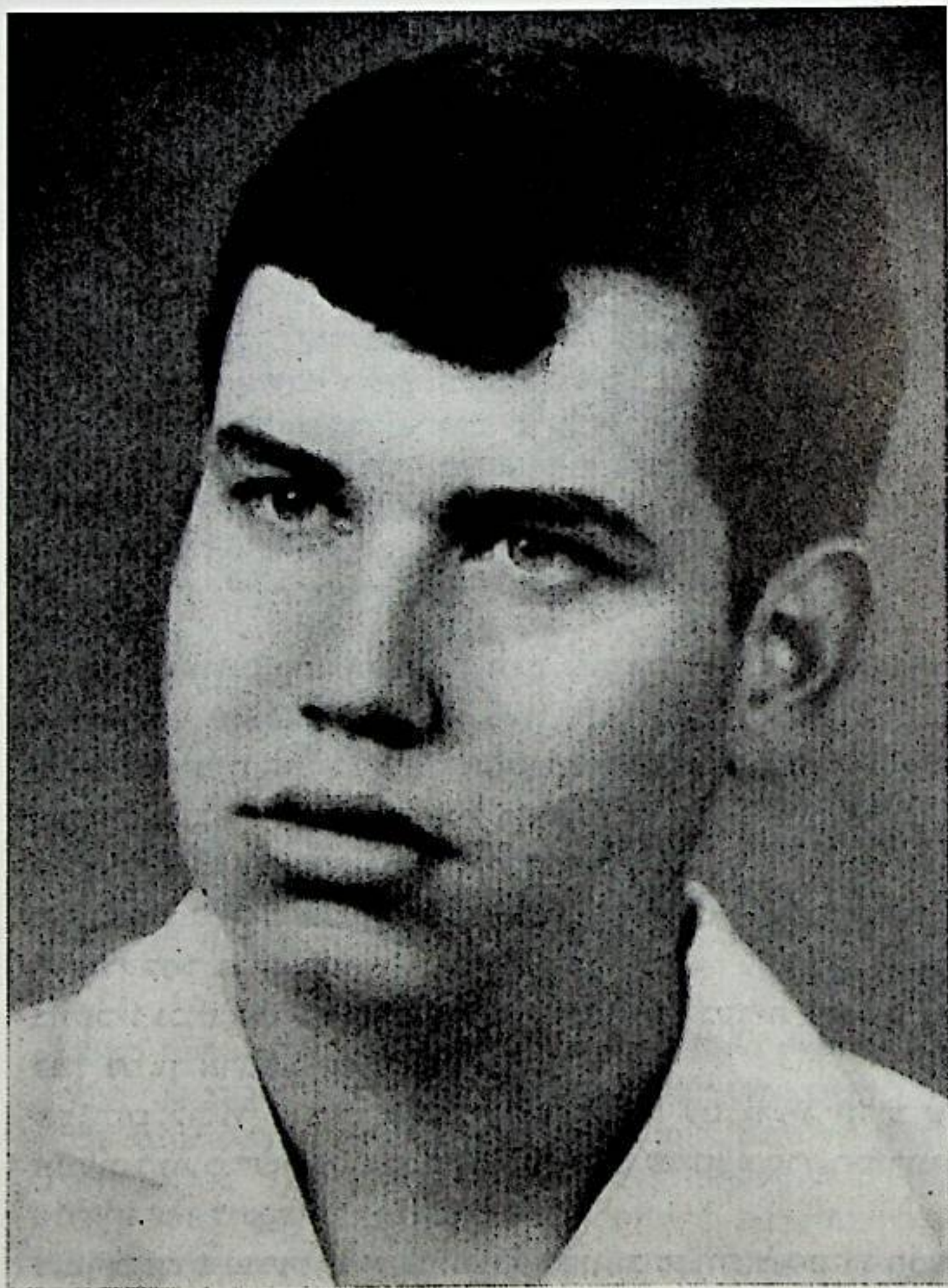
ידיד נפש

חברנו זוסיא ונדר הי"ד

נפל בכ"ב אלול תשנ"ט

הוכן בידי חבריו - גרעין יה"ב

קבוץ מבוא-חורון

זוסיא ונדר הי"ד

תולדותיו

זוסיא בן ישראל אהרון ושושנה ונדר, אח לחוה, נולד בפולין ביי"א אלול תש"י 24.8.1950.

בן שלושה ימים היה כשעלתה המשפחה לישראל. התגוררו שנתיים בתל-אביב ולאחר מכן עברו לגור בחיפה.

קודם כניסתו לבית-הספר היסודי למד בחדר.

שבע שנים למד ב"תלמוד תורה" ובשנה השמינית של בית הספר היסודי למד בבית הספר "יבנה".

בתשכ"ג נכנס לישיבה התכונית "פרחי-אהרון" בקרית שמואל, שם למד במשך ארבע שנים.

עם תום לימודיו, באב תשכ"ח יצא לנח"ל עם גרעין יה"ב של תנועת הנוער "עזרא", בה היה חבר שבע שנים. אחרי הטירונות עלה הגרעין להאחזות "מודיעים".

בזמן השרות נפצע זוסיא בהתפוצץ רמון, בתקרית בה נהרג הנשק של הגדוד. הוא החלים ויצא לקורס חובשים קרביים.

שרת בשארם-א-שייך ואחר-כך עבר לנאות הככר.

המות מצאו בשרתו כחובש ביחידת סיור בנאות הככר בבוקר כ"ב אלול תשכ"ט, 5.9.1969, בעלותו על מוקש.

כשהוא בן תשע-עשרה שנים.

יהי זכרו ברוך.

... שתיל רך שנקטף באיבו

ההורים והאחות השכולים

קשה להורים לכתוב על בנם.

ושתי סיבות לדבר: באשר הוא עצם מעצמיותם ובשר מבשרם. ובפרט, כשדמותו הזוהרת עומדת וניצבת כחיה לנגד עיניהם. ולא קל לבטא רגשות כה עמוקים במילים יבשות ונטולות חיות. אולם, מצד שני, כיצד אפשר להתאפק, ולא לזעוק נהמה מקרב הלב: "אוי לנו! שכול שוכלנו ומנחם אין לנו". ולכן, ננסה לשרטט ברשימות קולמוס כמה קוים לדמותו, אם כי יודעים אנו שבשורות אלו לא נצליח למצות את כל תכונותיו, מידותיו, ובכלל את הנפש הזו על כל חלקיה, שנתגלמה בשם אחד: זוסיא!

קשה מאד לכתוב על שתיל רך שנקטף בעודו באיבו. על אדם צעיר לימים, שטרם זכה להגיע לגילוי כוחותיו, פיתוחם ומיצויים, אישיות שעודה גלומה בתוך עצמה. והיאך נקלע למטרה בהעלאת דמות חבויה כזו לזכרון עולם?

אך למרות הכל: "גם במעלליו יתנכר נער". עין בוחנת וחודרת תעמוד על טיב העץ העתיד, מתוך הסתכלות בשתיל הרך. נתבונן ונבחין מתוך מה שראו עינינו, נגלה ונחשוף — עד אשר נגיע אל החתום והסתום.

הקו אשר אפיין ביותר את זוסיא היה חדות החיים, אהבה השופת עת לכל הסובב לו, רגשי חיבה וידידות לכל הבא עמו במגע. השמחה היא שליוותה אותו במשך כל חייו, ואשר עודדה אותו בכל דרכיו. רק לעתים רחוקות אפשר היה לראותו עצוב, כי לרוב היה יודע בחכמה רבה להסתיר את מה שכאב לו. תמיד היה עליז, פניו מאירות וצוהלות, והחיוך, אותו החיוך אשר אי-אפשר לשכחו, לא מש מעליהם.

אחת התכונות אשר סייעו לו ולאחרים, היה חוש ההומור. את המצב הבלתי נעים ביותר ידע זוסיא להציל על-ידי חוש זה. זאת ראינו בבית, וגם שמענו מחבריו. גם במצבים קשים בצבא ידע זוסיא לעודד את חבריו ולרומם את רוחם. במסעות מפרכים ואימונים ממושכים היה פולט הלצה, ומיד השתנתה כל האוירה. זוסיא לא חס על עצמו. עוז רוחו וגבורתו דחפוהו לתפקידים קשים

ביותר. הוא עבר קורס חובשים, ובשארס-אשייך מלא תפקיד חובש קרבי. בחירתו בתפקיד מסוכן ורציני זה, מראה על מסירותו הרבה לזולת.

לפעמים מתבטאת פעולת החסד בדבר פעוט, מלה טובה ופנים שוחקות. בכוחם של "פכים קטנים" אלו להחיות מיואשים, ול- הביא אושר. עם כל זאת, לא ימלא האדם אף חובת מתן עזרה קלה זו, המסוגלת להפוך חיי אדם ולהציבו על כנו, אם לא יחוש את זולתו, ולא יאהבו כלבבו. בעל החסד האמיתי הוא זה האוהב את הבריות, אשר כל ניד וזיע שאצל חברו — מניע את נימי תחושותיו.

וכזה היה זוסיא. חש והרגיש את הזולת כנפשו הוא, כאב את כאבו ושמח בשמחתו. ואשר על כן הספיק להבין מעלת הארת הפנים לידיד ולזר, ומלת העידוד והנוחם בעתה. ומכאן גם זהירותו הגדולה לא לגרום שמץ נזק וצער לכל הבאים עמו במגע. כאשר נפצע פעם ושכב שבוע בבית חולים, אסר על מפקדו להודיע זאת בבית, "למען לא להדאיגם ולצערם", ורק לאחר שהחלים נודע לנו הדבר.

מסירותו לבית היתה ללא גבול. בזמן היותו בצבא היה מנצל כל שעת כושר וקופץ הביתה, מסייע להוריו ומשמחם. היה מרבה לספר לנו על חוויותיו בצבא. לאחר שרותו בשארס-אשייך נשלח לנאות הככר, והוא תיאר לנו את המקום כאילו היה זה המקום השקט ביותר בעולם, וכל זה על מנת למנוע דאגה.

על אף ידידותו הגדולה לחבריו ולחברה בכלל, היה זוסיא מבחינה מסויימת אדם סגור. כי ידוע ידע זוסיא להצטנע, להקטין את עצמו, שלא יכירונו איש, שלא ימשוך אליו עין רואים.

עברו עליו בני אדם ולא הרגישו, לא ראו כמעט מאומה! וכי איך ירגישו? "הסוד" הלא סוד הוא, טמיר ונעלם. בעל "הסוד" טמן את סודו בחובו, העלימו מעין רואים, ואין לזרים חלק בו. נגלה היה בתכלית הנגלה, פשוט היה בתכלית הפשטות, ואף על פי כן היה רחוק מעט מכל סביבותיו, וידע להסתגר בתוך עצמו.

יום ו' כ"ב אלול תשכ"ט — יום בו נפל זוסיא היקר — כאילו יום רגיל היה, וכן השבת עברה עלינו כאילו לא קרה דבר. אך לאמיתו של דבר ידע אבא על האסון, אלא, שבגבורה עילאית ועל-אנושית הצליח להתגבר ולהסתירה מאתנו. וכך חלפה השבת, באי-ידיעה על האסון, ובלא שתופר שמחת השבת הרגילה.

אוי ! זוסיא, זוסיא, דמעה על ארונך.
 התבכו אתי אתם ? חלילה לכם. אל תבכו ואל תרגיזו את ארונו
 בדמעות, לזוסיא זה — שכל רצונו היה הסתר דבר.
 אל תנודו לו ! לא, אל תנודו — חיי המלאים שמחה ואהבת ה'
 והארץ מוחים נגד זה מחאה נמרצת.
 "מה" היה, ו"מי" היה ? שלהבת ! כן, שלהבת בוערת היה זוסיא,
 ובפתיל הנשזר ונטוה מעורקי לבו, הדליק את הנר בלב חבריו. ידע
 זוסיא את "סוד ההדלקה", ידוע ידע יותר משידעו אחרים, ועשה
 בכוחו רבות לסייע ולהאיר לחבריו.
 עשרות חבריו עוטרים את הארון ו... מבכים ? לא ! לא יהיה זה
 לרצונו של זוסיא, רק זוכרים ומזכירים את שמו ברטט, וכששמו
 יוצא מפורש מפי החבורה, מיד נדלקים הם ונשבעים לשמור כבבת
 העין את הנר הדלוק.

אין צורך, אך גם אי אפשר לתאר את גודל האסון. מאז נלקח זוסיא
 מאתנו נשאר בתוכנו חלל ריק, כאב ויגון. אך דמותו של זוסיא
 אשר איננה משה מאתנו, ואשר נמצאת עמנו כל העת, מצליחה
 כביכול לסתום את החלל.
 זוסיא ! גנוז הוא אשך ושמור בלב חבריך. חתומים דבריך וחרוטים
 על לבות כל חבריך שגדלת וחיית עמהם. לא ! על אם הדרך לא
 יעצרו חלילה, אחור לא ישובו, הלאה יסעו, ואורך — לפנייהם.
 צר לנו עליך זוסיא, כי נעמת לנו מאד. אך לא ! לא נדבר, לא נגלה
 "סוד" כמוס.
 אולם כה מעיק, כה מחניק, רק דמעה אחת.

בס"ד

שלום רב לכם !

שמחתי לקבל את מכתבכם. שמחתי שהכל בסדר. אני שמח
 שאתם מבליים טוב. אני מחכה כבר לקבל שבוע חופש, לבוא
 לבלות אתכם. אני נורא מתגעגע.

אם קראתם בעיתונים על התכנית של היכל לכבוש את שרם
 א-שייך, זה הבל הבלים, שום כוח שבעולם לא יוכל להזיז
 אותנו מפה.

שלום ולהתראות בקרוב

זוסיא

"ידיד נפש"

ג. בועז

גרעין יה"ב

מן המקובלות הוא כי רבונו של עולם רחמן הוא. והקזת דמם של ישראל מה היא? ! נסתתרה בינתן של הבריות והרי הן עומדין ומצווחין, פורעים ומורטים בשערם, קורעין בגדיהן וזועקים — קרבן זה מה יהא עליו? ! איה סופו של קטל זה? ! ואף כי קשה עתה שעתו של ישראל ואף כי עת עלטה היא, על אף כל זאת עושין ישראל מלחמה כאיוב בשעתו. פצועים ושכולים ומאמינים בקצו של ההרג.

סליחת קורא שורות אלו אבקש, על כי חושף אני את רגשותי. ידיד נפש היה לי. שמנמן וגבוה, איטי בתנועותיו ומהיר בתפיסתו. מיטיב עם הבריות ונוח להם. מנעים ומשרה שמחה על הסובבים אותו. חבר למחלקה, לגרעין, חבר לחדר ולמסעות אלונקה — עת הלבנה חייכה אל המשרכים דרכם בינות הפרדסים. בין נושאי האלונקות בלט הידיד. בהליכתו, בנשיאתו, בנשיאותו ובסרוב להחליפו סחב על כתפיו אלונקה. מהיציאה ועד החזרה. קורא יקר! צורך אתה סבל מעט כדי לדעת גודלו של ידיד כזה. ראוי לזכרון, עת הלך שחוח ואלם זוסיא, כאשר סירב להחליפו בחלש הימנו. גורל אכזר זימן את חבריו לסחוב במקומו לראשונה, אך אויה אלי! אזי היה הוא בדרכו האחרונה לבית העלמין. איננו כלל כשאר הבריות ואין זו מליצה כלל ועיקר. אחת דינו היתה — "למען הזולת". זוסיא נפצע בהתפוצץ רמון. את הועדה הרפואית המנסה לפסלו מלהכנס לקורס חובשים הוא "מסבן" — יבוא יום וישלם. הוא עובר. הוא מצליח. הוא מציל חיי אדם. בא יום וקופד פתיל חייו. הוא נגדע... אף אדם לא יוכל להשיב לו טובה אחת, ולו לפרוע חוב אחד. יפיהנפש מתפשרים עם הגזירה: "גזירה על המת שישתכח מן הלב" מימרה קשה. אח צעיר וחבר יקר עזבנו. נתיתמנו.

חברי הגרעין לוקחים חלקם איש, איש, בלימוד יומי לזכרו ובהקדשת ספריה תורנית על שמו, ואין לך גלעד יפה מזה להנצחת קרבן. ידיד נפש היה לי... ושמא אוסיף מילותי אף אחטא ואגרע מדמותו, על כן אבקש את סליחתו. תהא מנוחתו עדן.

"לב יודע מרת נפשו, ובשמחתו לא יתערב זר".

(משלי י"ד)

הרב א. רוזנבך

קרית שמואל

כלל גדול זה, יש בו עמקות מרובה, במובנם של שני חלקי המשפט הנפרדים.

משמעות המשפט בחלק הראשון היא: שרק האדם עצמו חש את כל עצמת כאבו הנפשי. ומובן החלק השני: תחושת השמחה המלאה, קיימת רק אצל בעל השמחה.

בקישורם של שני חלקי המשפט, בפסוק בשלמותו, משמעותם: את הסבל והטורח שבכל יגיעת האדם בחייו, חש ומכיר רק האדם, שהשקעת היגיעה נובעת מתוך תחושתיו הפנימיות. ברצותו להגיע להשג בלימודיו, בעבודתו ועוד, רק הוא מכיר ויודע את עוצמת הצפיה להשג זה. ואם חלילה תוצאות מעשיו יורדים לטמיון, רק הוא חש את האבדן בכל גודלו. וכאשר הוא מגיע להשלמת מפעלו, או כאשר מתוקן אבדנו, רק הוא חש את השמחה במלואה.

ויש כאן עומק לפנינו מעומק. הדברים אמורים בכל דבר שהאדם נתיגע בבניינו בעולם הזה: "גדול הנהנה מיגיע כפיו יותר מירא שמים". (ברכות ח') ועל אחת כמה וכמה במקצוע הגדול והמקיף הכל, שבו קונים הכל, "תורה — קנין אחד", שבו מונחים אנו: "אין התורה נקנית אלא במי שממית עצמו עליה". וכך מיחס רש"י במשלי את הפס' ל"טרחו ויגיעו שעמל בתורה, לפיכך בשמחתו לא יתערב זר, כשיקבל שכרו לעתיד לבוא", זו תוצאה טבעית עצמית. האדם המתעלה ומתגבה ביחס לזולתו, ממילא אין זר נמצא במדרגתו הרוחנית ויכול לחוש את הנועם הנשמתי של "פקודי ה' ישרים משמחי לב", מדרגה בה נמצא האדם הנלבב שמרר לבו לקראת עלוי זה.

אין הדבר מצטמצם לדרכו של הפרט. גם לציבור, לאומה, יש מבנה נפשי שתוצאת תחושת הסבל מביאה אותו בטבעיות אֵל־להית להת־יחדות בשמחה. והדבר משוקע בהלכה, כך שגם אם אין כל פרטי האומה חשים זאת, באה ההלכה המוליכה את האדם מישראל למציאותו הטבעית. והרי זו משמעות קרבן פסח ש"כל בן נכר לא יאכל בו". ומה נפלאים דברי חז"ל במדרש רבה לשמות (פ"ט אות א'): "זאת חקת הפסח... לב יודע וגוי — אלו ישראל שהיו נתונים במצרים בשעבוד, וכיוון שבאו לצאת וגזר עליהם הקב"ה

לעשות פסח באו המצרים לאכול עמהם. אמר להם אֱלֹהִים : חס וחלילה, כל בן נכר לא יאכל בו . . ."

הגאולה שמשמעותה מובנת לישראל בלבד, שלמותה ומטרתה בארץ ישראל : "והיה כי יביאך ה' אל ארץ הכנעני . . . ועבדת את העבודה הזאת בחדש הזה" (שמות י"ג ה').

מתקשרים שני קצות המשולש : תורה, ארץ ישראל. שהיסורים הנלוים לקניינם והידועים לעם התורה, לעם הארץ, "שבגינו נבראה הארץ", הם מביאים לשמחה לעתיד לבוא : "וניראה בשמחתכם והם יבושו".

לכך נקשר הקצה השלישי להשלמת החוט המשולש : עולם־הבא הנקנה אף הוא ביסורים : "הרוגי לוד אין כל בריה יכולה לעמוד במחיצתם" (בבא תבא י' :) — "אלו הם פפוס ויוליינוס שמסרו את עצמם למען הכלל" על ידי גזרה שנגזרה על ישראל לשמד על שנמצאה בת מלך הרוגה וחשדו את ישראל עליה, ועמדו האחים הללו ואמרו : מה לכם על ישראל ? אנו הרגנוה".

מי יעמוד במחיצת המוסרים נפשם יום יום לסכנה ? מי יחוש מרת המאבדים את עמלם "אלו הבנים" שדמם נשפך עדיין "דמים בדמים נגעו ?" ומי ידע טעם נחם הגאולה בעת בנין ציון וירושלים בשלמות כאבלים המשתוקקים לה ?

"ואומר לך בדמיך חיי, ואומר לך בדמיך חיי" אמירה זו שהזרחה על ישראל בהופעת הגאולה ומתוך זעקת השעבוד, ככוחה אז, כן כוחה כיום. להודיע, שלא אבדו החיים בהעלמם מעינינו. עוד חיים הם, ועם כל קדושי הדורות, מחיים אותנו בהמשך תקומתנו.

"מי יתן ראשי מים ועיני מקור דמעה ואבכה יומם ולילה את חללי בת־עמי" פסוק זה אומר דרשני ! וכי יש לבקש . . . לבכות ? וכי אין די במה שבכו זה מכבר, שלכן יבקש הנביא לבכות עוד יותר ? נראה שהנביא צפה למרחקי התקופות הארוכות של גלות ישראל, עת יהיו יהודים אמונים על קינה ובכו "יומם ולילה" על צרות, יסורים ויגונות המתחדשים בכל יום.

כזאת היתה המהלומה שנתכה עם מות הגיבורים של זוסיא הי"ד. כוס יגונים כבדה מנשוא הושקתה המשפחה ואתה החברים, הידי־דים וכל אשר ידעו את זוסיא ז"ל.

היה בזוסיא ז"ל מן המיוחד אותו מכל נוער אחר בן גילו. רוחו האיתנה של בית אבא שיח' מצאה בטוי נאה בהליכותיו. שכן, היו אלה ארחותיו של נער הנושא בלבו אמונה וחוסן בטחון בה'. ראוי היה להם, לרבים רבים מבני הנוער, גם אלה שומרי התורה,

ללמוד מזוסיא ז"ל. להרחיק שטחיות ולאמץ אמונה אמיתית, טהורה, כראוי לחוסה בצל כנפי תורתנו הקדושה. בישיבה — לחבריו ולאלה שלימדהו עוד זכור זוסיא ז"ל היטב בשכלו הבהיר, שלא ידע מרגוע בטרם ישר מעקשים, וקלט ענינים במלוא תמימותם ואמיתותם, כשמחשבתו נרתעת מהונאה עצמית כל שהיא.

זוסיא ז"ל בילה בישיבה ארבע משנות חייו הקצרות. כמובן, איש לא העלה על הדעת שאסון מר ישיגהו בטרם נתן לו עולמו דבר. לא זכינו יותר לראותו, האסון הלם! מאז התרחש האסון, חלף אמנם זמן, אך עודנו המומים. באשר לכן חסרה המחשבה השלוחה להרהר, אך הלבבות עודם מרגישים היגון במלוא האימה וזוסיא ז"ל אינו יכול להשכח. לא, הוא גם לא ישכח — כל עוד רוח תהיה באדם לדעת, להוקיר ולנצור תודה נאמנה למי שנתן לנו הכל — והוא עצמו עלה השמימה כקרבן כליל ועולה תמימה. ת.נ.צ.ב.ה.

י"א סיון ת"ש

ז"צ

רבי שמואל הנגיד

תפלה

אלהי! חשף היום
וסיד אדום חלץ
וללכשים גאה
בעברה ובנערה
והפר ברית שומה
והקם שבועתך
ועל-עם, אשר שלחים
תשלח — באש תיקר

ורוע וסינה,
בני אב המונה!
ונאון לפניה —
לבש את-נאונה!
לעברי רצועה,
לדוד קצינה,
ידיהם בצאנה,
ותבער — חרונה!

*

חברים מן הישיבה

"זוסיא"

עדו

קראנו לו "זישא". בבית הספר היסודי היתה דמותו העגלגלה, ידועה ומוכרת. שקט, חביב. מקומו לא היה במשחקים במגרש הכדורגל, אולם היה פעיל וער בחיי החברה.

ארבע שנים חיינו יחד בישיבה, עתה כבר לא נערים היינו אלא עצמאיים, במסגרת מורכבת ונוקשה, בה קל להגיע למריבות. "זישא" לא הסתכסך עם חברים. הוא נשאר שקט כמקודם, ויתר לאחרים, אהב את השלום ורדפו. לא פעם העיר לחבריו: "מדוע אינכם יכולים להסתדר בשקט?", "מדוע לא מקפידים על דרך ארץ קדמה לתורה?".

גם כשהיה זוסיא איתן בדעתו וניסה לשכנע אחרים, עשה זאת בשקט, ברוך, ובסבלנות. וכאשר טעה, לא היה בוש להודות בטעותו. באחד הטיולים הצטרף אלינו זוסיא כחובש. כשהתברר בדרך שיש גם נוסעים מעל המספר המותר ובקשו מתנדב שישב תחת הספסל, לא הסס זוסיא אף לרגע והתנדב, למרות היותו "איש סגל" באותו טיול והמבוגר מכולם.

חבר לכתה

ממאן אני להאמין שאכן קרה הדבר. זוסיא איננו. תמיד בהזכרי בו, נצבת דמותו לפני, מלאת חיים. ארשת שמחה על פניו וצחוק בפיו. תמיד נראה צוחק. חז"ל נהגו בתחילת למוד תורה לומר "מילתא דבדיחותא", כך נהג תמיד. בתחילת שעורי גמרא היה אומר דברים שהיו מבדרים את התלמידים בכיתה ועד מהרה היתה הכיתה הופכת לקהל צוחקים.

הרבנים, המורים והתלמידים נהנו מחוש ההומור המלא שהיה בו. אם בזמן השעורים, לאחר יום ארוך ומיגע של לימוד, כשהיה מעורר את תלמידי הכיתה בדברי צחוק, או בשיחות וווכוחים שהתנהלו בין התלמידים בזמן האוכל או בזמן שהותנו בחדרים.

זוסיא היה חרוץ. אהב לעזור לכל חבר בכיתה בענינים ובשטחים שונים, גם אם היה זה על חשבון זמן השינה שלו, וזאת — למרות שלמדנו במסגרת בה הזמן לשינה שעמד לרשותינו היה מצומצם ביותר.

זוסיא התחנך לערכים ולאידאלים טובים, הוא קבל את ערכי תנועת ה"עזרא" שהיה בין הפעילים שבחבריה, ונהג לפיהם.

זוסיא ז"ל כפי שהכרתיו

מרדכי

הגמרא אומרת: כשנפטר רב בון הספיד אותו הספדן "אמנם הוא היה רק בן עשרים ושמונה אך הספיק בימי חייו כאחד שהגיע לגיל מאה ועשרים".

זוסיא, אני מכיר אותך כחבר וכריע קרוב ויכול אני להעיד שגם עליך אפשר לספוד כך. אמנם בגיל צעיר נהרגת, כשכל החיים לפניך, אך הספקת מבחינה מחשבתית מה שהרבה אנשים בגיל מבוגר לא הספיקו.

זוכר אני ביושבנו בבית הכנסת, לא אחת העלית לפני רעיונות, שאלות, סיפורים שלפעמים נדהמתי כיצד הגעת בגיל כה צעיר למחשבות כה עמוקות.

עד היום חי בזכיוני הניתוח שניתחת את המחשבה הדתית, לעומת המחשבה הקומוניסטית (להבדיל). נכון, היה לנו בזה ויכוח נוקב שנמשך במכתב לא אחת, וזכורני כשהעלתי לפני רבי את מה שאמרת בקשני הרב שאציג אותך פעם לפניו, או כפי שהוא אמר: "כה צעיר וכל כך עמוק, צריך להכירו".

זוכר אני, שפעם הטחתי בפניך שחסר רגשות אתה, ואז קבלתי ממך מכתב שאצטט חלק ממנו מהזכרון: "ההרים, הואדיות, הים, אתה לא יכול לתאר לעצמך את זה. הרים נשאים מעלה, מעלה כפושטים ידיים ושואלים מדוע אנו במדבר? ! מדוע אין אנו מצמיחים דבר? הבו גשם! הבו מים! גם אנו רוצים לפרוח... הואדיות התלולים משרים בך הרגשה של מסתורין, מן הרגשת מוזרות. כאילו נקלעת לעולם אחר, עולם דלא מעלמא הדין. לא לחינם בחר הקב"ה את הר סיני המצוי בסביבה זו כמקום מתן תורה".

לא אחת כשהיינו משוחחים היית מפסיק באמצע השיחה ואומר "כבר הרבה זמן לא שמעתי דבר תורה, קדימה תתחיל לפלוט". ולפעמים לא היית מרפה ממני אפילו אחרי שעה, כשהנך מבקש עוד ועוד באמרך "אני צריך מטען עד הפעם הבאה".

איני יודע כיצד לסיים, כל פעם צצים ועולים זכרונות וסיפורים חד-שים ואם אתחיל לכתבם אוכל למלא בהם דף אחר דף, אך, נסיים בדברי הגמרא בכתובות:

"מעשה כשנפטר בנו של רב חיא בר אבא. אמר ריש לקיש למתור-גמיה: "קום אימא מילתא" פירוש: קום תספיד... ממשיכה הגמרא: "אימא מלתא כנגד האבלים" פתח ואמר: "אחינו המיר-געים המדוכאים באבל זה, תנו לבבכם לחקור את זאת... אבינו בעל הנחמות ינחם אתכם, ברוך מנחם אבלים". מפרש המהרש"א "תנו לבבכם לחקור את זאת "פירוש": כי יש והחטא גורם למי-תה, ואם תחקרו ותראו שכאן לא גרם החטא דעו כי נתיב הוא זה מששת ימי בראשית".

אמונים עלי דברי הגמרא שאומרת "עד גיל עשרים אין אדם נדון בדיני שמים" אלא, נסתרים דרכי הבורא כי "נתיב הוא זה מששת ימי בראשית" ונתנחם בדברי הגמרא שממשיכה "אמר ליה 'קום אמור מילתא כנגד שבחו של הקב"ה, פתח ואמר: "הא-ל הגדול ברוב גודלו אדיר וחזק ברוב נוראות מחיה המתים".

והמקום ינחם את הוריד בין שאר אבלי ציון וירושלים ולא נוסף לדאבה עוד,

ונזכה בביאת משיח צדקנו ותחית המתים במהרה בימינו אמן.

ספרא וסייפא

זכרון לקדושים

**לזכר תלמידי הקדוש זוסיא ונדר הי"ד
שנפל על משמרתו במערכות ישראל.**

הרב ש. הלר

מחנכו

מה בין מיתת זקנים למיתת נערים? רבי יהודה אומר, הנר הזה בזמן שהוא כבה מאליו יפה לו ויפה לפתילה, ובזמן שאינו כבה מאליו רע לו ורע לפתילה. רבי אבהו אמר, התאנה הזו בזמן שנל-קטת בעונתה, יפה לה ויפה לתאנה, ובזמן שאינה נלקטת בעונת-תה, רע לה ורע לתאנה. (מד"ר שיר השירים פרשה ו').
חז"ל השוו לנו, מיתת אדם מישראל, לנר שכבה ולתאנה שנלק-טת. שהרי גופו של אדם מישראל, מורכב מגוף ונפש. הנר שכבה מרמז לנשמה שבאדם, בבחינת נר א-להים נשמת אדם, והתאנה באה לרמז לגופו של אדם.
ספרא וסייפא, נר ותאנה, כזה היה זוסיא הי"ד.

בוגר ישיבתנו ישיבת בני-עקיבא "פרחי-אהרן" בקרית-שמואל, חיפה. כמחנכו במשך שנתיים ימים עמדתי על המיוחד שבו, על הנועם שבתורתו. למד תורה מתוך הנאה. ודבריו נאמרו במתק-שפתיים, בעל הבנה ובעל סברא ישרה. היתה לו בת צחוק שובבה, וחיוך תמידי על פניו. ועל כולם, פקחות מפוכחת העוטה מעטה של תמימות ופשטות, דיה היתה אמרה חריפה של זוסיא הי"ד, לעורר הכתה כולה לשחוק של שמחה, רבים היו האמרות ומהן עמדת על עומק-חריפותו.

בסיימו ישיבתנו, הצטרף לנח"ל החרדי גרעין תנועת-עזרא. והנה, נזדקרה לנגד עיני דמות מופלאה, דמותו של זוסיא הי"ד, כחייל. מסירות וחרוף-נפש מחד, וענוה וצניעות מאידך. מעלות אלו אפיינו את זוסיא. בהתרוממות-הרוח ובנפש-חפצה היה מתנדב לטובת הכלל. זכורני, נפגשתי עמו בבית-המדרש בחיפה סמוך ליצי-אתו לקורס-חובשים. שאלתיו: האינך חושש שיהיה קשה ומפרך בקורס זה? השיבני: "לא נורא, מתגברים, וחוף מזה, צריכים חוב-

שים בצבא". כזה היה זוסיא. בצניעות ובמסירות־נפש, מקבל עליו את התפקיד, ובתפקידו זה נפל חלל במערכות־ישראל. בן י"ט אביבים היה, בנפלו מות־קדושים, בערבו של שבת נפל. מהאם העלימו דבר נפילתו, והאב כגבור כבש צערו. בשורת־האיוב הובאה לידיעת אמו תחי' רק עם צאת השבת. ידענו שזוסיא הי"ד שרשיו מבית נאמן; בן להורים יקרים ומסורים.

אכן, גבורה עלאית, אמונה תמימה בד', וצדוק־הדין במלוא מובנם של המלים, זאת חזינו בהוריו היקרים יבלחט"א, של הקדוש זוסיא ונדר הי"ד. ללא ספק, על תלמידי הקדוש זוסיא הי"ד צריך לומר: "חבל על דאבדין ולא משתכחין".

"משתכחין" — תרתע משמע. האחד מלשון "מציאה", האבידה גדולה באין תחליף ותמורה. והשני — מלשון שכחה, אבידה שלא תשכח וזכרו של זוסיא הי"ד, לא ימוש מעמנו.

ת.נ.צ.ב.ה.

על מזבח אישי ישראל

מנחות ק"י, ע"א

שיר המעלות

הנה ברכו את ה'

כל עבדי ה'

העומדים בבית ה'

בלילות

תהלים קל"ד

מאי בלילות ?

אמר רבי יוחנן :

אלו תלמידי חכמים העוסקים בתורה בלילה

מעלה עליהן הכתוב

כאילו עסוקים בעבודת בית המקדש.

הנה אני בונה בית

לשם ה' אלהי

להקדיש לו

להקטיר לפניו קטורת סמים ומערכת תמיד ...

לעולם זאת על ישראל

דבריהמים ב, ג

אמר רב גידל אמר רב :

זה מזבח בנוי (רש"י : מזבח בשמים)

ומיכאל שר הגדול

עומד ומקריב עליו קרבן.

תוספות :

מדרשות חלוקין

יש מי שאומר : נשמותיהן של צדיקים

ויש מי שאומר : כבשים של אש

והיינו דאמרינן בשמונה-עשרה ב"עבודה" :

ואשי ישראל ותפלתם

מהרה באהבה תקבל ברצון

ויש אומרים : דקאי אדלעיל

והשב את העבודה לדביר ביתך

ואשי ישראל.

אהבת ישראל

יהודה ינאי

למדנו מחד: "גזרה על המת שישתכח מן הלב"
מאידך מלמדנו הכתוב: "חבורה דומה לכיפת
אבנים אתה נוטל ממנה אבן אחת וכולה מת-
רועעת".

ביום השנה לפטירתו של חברנו זוסיא הי"ד
כואבים אנו מחדש את כאבה של משפחתו —
כאבנו אנו.

מדות תרומיות רבות אפיינו את זוסיא, אולם
הבולטת שבהם היתה מעל לכל ספק "אהבת
ישראל" שבו. ברצוני לתרום את חלקי בהצבת
יד, בדברי תורה על הנושא: "אהבת ישראל".

"ואהבת לרעך כמוך"

"ואהבת לרעך כמוך" רבי עקיבא אומר 'זהו כלל גדול בתורה'. רבי
עזאי אומר 'זהו ספר תולדות האדם'.

"מאי דסאני עליך לא תעבוד לחברך ואידך פירושא זיל גמור" ענה
הלל לאותו אדם שבקשו ללמדו את כל התורה על רגל אחת.
נמצאים אנו למדים שמצוה חשובה זו מקפת את היהודי בשטחים
רבים בחיי היום יום שלו ומהווה את אחת מאבני היסוד של
התורה או אולי אבן היסוד העיקרית.

"והלכת בדרכיו" מסבירים חכמים מה הוא חנון אף אתה היה
חנון, מה הוא רחום אף אתה היה רחום. דרכו של הקב"ה לרחם
על בריותיו ובמיוחד על עמו, אף אנו מצווים ללכת בדרך זו.

נעיין בכמה מאמרותיהם של חז"ל על כך: "אשר יחננו רוח
"רבי חנינא בן דוסא אומר: כל שרוח הבריות נוחה הימנו רוח
המקום נוחה הימנו, וכל שאין רוח הבריות נוחה הימנו אין רוח
המקום נוחה הימנו". (אבות)

"בדמות אלהים עשה אותו", שלא תאמר הואיל ונתבזיתי יתבזה
חברי עמי הואיל ונתקללתי יתקלל חברי עמי.

רבי תנחומא אומר: "אם עשית דע למי אתה מבזה — בדמות אֱלֹהִים עשה אותו" (ירושלמי נדרים פ"ט ה"ד, ב"ר, כ"ד).
 בן זומא אומר: "איזהו מְכֻבָּד המכבד את הבריות" (אבות ד')
 רבי אליעזר אומר: "יהי כבוד חברך חביב עליך כשלך" (אבות ב')
 אמר ריש לקיש: "המגביה ידו על חברו אע"פ שלא הכהו נקרא רשע, שנאמר: "וַיֹּאמֶר לְרָשָׁע לָמָּה תִכֶּה רֵעִי", הכית לא נאמר אלא "תכה" אע"פ שלא הכהו נקרא רשע. (סנהדרין נ"ח) נוח לו לאדם שיפיל עצמו לתוך כבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים. מנין? מתמר שנאמר: "היא מוצאת וגו'".
 "רבי יוסי אומר יהיה ממון חברך חביב עליך כשלך. שנינו: "לא תעשוק שכיר עני ואביון, ביומו תתן שכרו ואליו הוא נושא את נפשו".

הצווי למצוה זו מופיע בפרשת קדושים שבויקרא וכבר שאלו את השאלה המפורסמת על צווי זה — הכיצד תצוה התורה את האדם לקיים דבר שהוא נגד טבעו? לפי מצוה זו אם יש לאדם כך וכך ממון עליו לחלקו עם חברו ועוד כהנה וכהנה.
 מסביר בעל הכתב והקבלה, שאין הכוונה שעליך לחלוק כל דבר עם חברך כדי לצאת ידי חובת מצוה זו, אלא אתה חייב לשאוף להגיע לדרגה שתעשה למען חברך את כל אותם דברים שהיית רוצה בלבך שהוא יעשה למענך.

הוא מונה ט' דוגמאות של דברים מסוג זה:
 א. שיאהב אותי באמת ללא זיוף. ב. שינהג בי כבוד תמיד כי כן ראוי להיות וכמאמר חז"ל: כבוד חברך כמורא רבך. ג. שידרוש שלומו תמיד כי כן ראוי לרעים אהובים לחיות בשלום תמיד ולד-רוש איש בשלום רעהו. ד. שישתתף בצערי. ה. שיקבל אותי בסבר פנים יפות כשאבוא לביתו. ו. שידונני לכף זכות בכל דבר. ז. שית-נדב בגופו באיזה טרחה קטנה בשבילי והוא ילוני בעמלו לפעמים בדבר שלא יעמול בו הרבה. ח. שיתנדב להושיע לי בדבר מועט, ממונו לפעמים בעת שאצטרף הלואה, או במתנה דבר קטן ולא ימנע ממני שאלה אחת קטנה, בדרך: טוב איש חונן ומלוה. ט. שלא יתגאה לי והוא מסכים בשכלו וגומר בלבו עוד דברים רבים כאלה.

אהבת הריע באה לידי ביטוי בשטחים שונים בחיי היום יום. בשטח הרוח ישנם פרטים כגון איסור דיבור לשון הרע על חבר, איסור נקמה, איסור נטירה ועוד.
 מבחינה גשמית אנו מכירים את מצוות ביקור חולים, איסור הרמת יד על חבר, מצוות ליווי המת לדרכו האחרונה ועוד. כל אלו

דברים שאדם מקיימם בגופו. לעומתם יש מצוות שקיומן מתבצע בעזרת ממונו: צדקה לעניים, נתינת לקט, שכחה, פאה, פדיון שבויים ועוד.

בהמשך חיבור זה נפרט אי"ה כמה ממצוות אלו כפי שהן מופיעות בגמרא ובפוסקים.

מצות ביקור חולים (גשר החיים)

חלוקים רבותינו במצוה זו האם היא דאורייתא או מדרבנן. רבינו יונה בברכות פ"ג סובר שזוהי מצוה דאורייתא. הרמב"ם לעומתו סובר שזוהי מצוה מדרבנן (אבל רפי"ד כ"מ מהטור) ובכ"ז היא מרמזת במקראות. "והודעת להם את הדרך אשר ילכו" זה ביקור חולים. ואמר ר' חמא בר חנינא: "אחרי ה' אלהיך תלכו", מה הקב"ה בקר חולים וכו' אף אתה בקר חולים.

המצוה גופה:

מצוה זו מתבצעת בשני אופנים: א. בשימוש צרכי החולה (ממעשה דר"ע נדרים מ'). ב. בתפילה שמתפללים עליו (שם; מימרא דרב דימי) כמו"כ מהמצוה לשבת לידו כשחולה דורש צוואה או שדורש שמירה.

כל מי שביקר את החולה לא לתועלתו ולא התפלל עליו אין זו מצות ביקור חולים (רמב"ן רמ"א יו"ד של"ה ד'). במקרה וישנם שני חולים עני ועשיר והרבים הולכים אצל העשיר, לך אתה אצל העני, ועל זה נאמר "אשרי משכיל אל דל". כשיושבים על יד חולה קשה, טוב שלא ישב לראשיתו, שהשכינה שם, ולא לרגליו (שמה"מ שם) כנאמר בזהר. (פנחס רל"ד) אם החולה שוכב על הארץ לא ישב המבקר מעליו על גבי כסא, ואם צורך החולה דוקא שישב למעלה ממנו ולראשיתו ודאי שמצוה ומותר.

מי שאינו רגיל להכנס לביתו ברגילות, אינו נכנס לביתו לבקרו בג' ימים ראשונים של חוליו, (שלא להטיל עליו שם חולה מיד) אלא מבקרו אחר ג' ימים. אם תקפתו מחלתו בפתאומיות מצוה לבקרו מיד. (טוש"ע שם של"ה ה') אין מבקרים את החולה אם לא לצורך בג' שעות אחרונות של היום (נדרים שם מ' וטוש"ע שם ד') והט"ע (בגמרא) הוא משום שבבוקר יוקל לו ולא יבקש רחמים ולערב תקיף ליה ולפעמים מתיאש. וכתב הבר"י (של"ה) נ"מ במהות חולי שלא שייך טעמא דגמרא, או בגברי שמבקר פעמים אחדות

ביום ויודע השינויים, שגם הוא לא יבקר בזמנים שעושים צרכי החולה.

צדקה

כך דרכו של עולם, חלק מהבריות שפר חלקם מבחינה חומרית ולעומתם אחרים חיים חיי דוחק ועוני. נצטוו ליטול מעשר מרווחיהם ולתתו למטרות צדקה.

מהלכות מצוה זו :

מצות עשה לתת צדקה כפי השגת היד. כל המעלים עינו מן הצדקה נקרא בליעל וכאילו עובד אלילים. ומאד יש להיזהר כי אפשר שיבוא לידי שפיכות דמים ויכול אדם המבקש צדקה ולא מקבל, למות מרעב.

ישנן מתנות מיוחדות שצוותה התורה על ישראל המתפרנס מעבודת האדמה : הקוצר את שדהו, לא יקצור את כולה אלא יניח מעט קמה לעניים. דבר זה אמור בין לקוצר בין לתולש. חלק מונח זה נקרא פאה, כנ"ל בלקט כשקוצר ומאלם, לא ילקט את השבולים הנופלות בשעת הקציר אלא יניחם לעניים. וכן בפרט שנפרט מהענבים בשעת הבציר וכן בעוללות שבכרם. אם שכח מקצת קמה ולא הניחה, הרי זה לעניים. במתנות אלו אין טובת הנאה לבעלים אלא, העניים באים ונוטלים אותן על כרחם של בעלים ואפילו עני שבישראל מוציאין אותה מידו.

פדיון שבויים

מצוה זו נחשבת למצוה רבה. יהודי שנשבה בין העכו"ם מצווים בני ישראל לתת ממונם כדי לפדותו.

ש"ע יו"ר רנ"ב : פדיון שבויים קודם לפרנסת עניים ולכסותן, ואין מצוה גדולה כפדיון שבויים. הלכך לכל דבר שגבו מעות בשבילו, יכולים לשנותן לפדיון שבויים ואפילו גבו לצורך בנין בית המקדש ואפילו קנו העצים והאבנים והקצום לצורך הבנין, שאסור למכרן בשביל מצוה אחרת, מותר למכרן לצורך פדיון שבויים.

המעלים עינו מפדיון שבויים עובר על : "לא תאמץ את לבבך ולא תקפוץ את ידך". על : "לא תעמוד על דם רעך", ועל : "לא ירדנו בפרך לעינך". ובטל מצות "וחי אחיך אמך, ואהבת לרעך כמוך" ועל : "הצל לקוחים למות", והרבה דברים כאלו.

איסור לשון הרע
אסורים ישראל לדבר לשון הרע או רכילות זה על זה. דברים אלה
מביאים לידי ריב ומדון ואפשר אף להגיע לידי שפיכות דמים.

כל אלו דברים שהם ניגודם הגמור של אהבת ישראל, אסורים הם
מדאורייתא.

לסיכום, דברי הנצי"ב מוולז'ין בפתיחתו לספר בראשית:
יש הבדל בין צדיק וישר, לבין צדיק סתם. לפני בית שני היו עם
ישראל דור עקש ופתלתול, והפירוש, שהיו צדיקים וחסידיים ועמלי
תורה, אך לא היו ישרים בהליכות עולם. מפני שנאת חנם שבלי-
בם, חשדו את כל מי שלא הלך כדרכם שהוא צדוקי ואפיקורס. ע"י
חשדות אלו באו לידי שפיכות דמים ולשאר רעות שבעולם, עד
שחרב בית המקדש.

הקב"ה ישר, וצדיקים מסוג זה רצויים לו. דוגמה לצירוף זה, של
צדיקים וישרים הרצויים אצל הקב"ה, מוצאים אנו באבות
האומה.

"מי שרוחו יקרה ודעתו נוחה — חברתו טובה ואהבתו מתמדת".
(מבחר הפנינים, כ"ג, ב')

מכתב מחבר להורים

יום ד' כ"ו אלול

ב"ה

משפחת ונדר שלום רב.

בחוזרי שלשום מסיוור, נודע לי על נפילתו של זוסיא. ידיעה זו באה אלי בחטף, ואף במשק בתחילה סרבו להאמין. ניסו להתכחש לאמת, אך המציאות טופחת על פנינו. מהמשק קיי בלתי אתמול מברק על מועד ההלויה. כמוני, כשאר החברה שבקו לא היינו בהלויתו של חברנו. ומסתבר שלא ייצא מכאן מי מאתנו בזמן הקרוב.

מסיפור המעשה מסתבר שהיה זה מיקוש לא שיגרתי. האויב ידע על הפטרול הקבוע, מסלולו המדויק, וכנראה גם את סוג הרכב. היה זה מיקוש הנקרא "מיקוש דבל" — בו טמונים 2 מטענים כשהאחד מפעיל את השני. הסיפור הזכיר לי את המעשה אשר קרה לזוסיא, לפני כארבעה חודשים. אז ניצל ממות כמעט בטוח, כאשר התפוצץ רמון לידו, והוא יצא מן העסק, בפציעות קלות בלבד. עתה, יד המקרה הטוב לא פקדה אותו כבעבר, והוא נפל בסיוור, בהיותו חובש הכח, עמו יצא למשימה. יתכן מאד, ואתם לא ידע-תם בדיוק על הגיזרה בה פעל. עשוי בהחלט להיות, שאתם לא יודעים על המקרה הנ"ל, אך, עתה, אין טעם להסתיר זאת. והוא, ברצונו למנוע מכם דאגה מיותרת, לא סיפר לכם על תעסוקתו המבצעית.

היינו חברים טובים. עברנו כברת דרך די ארוכה ביחד. בצבא, עד לפני כ-4 חודשים, שהינו ביחד במשק. אז ירד הוא כחובש דרומה, ואני לגדוד.

הייתי מאד קרוב אליו. היינו פועלים יחד גם בחופשות ובמוצאי שבתות חופשיות. יחד יצאנו גם "ביציאות בלתי רשומות", בהיר-תנו בטירונות, ובמחלקת הנח"ל במשק.

לפני מספר שבועות בהיותי במשק, בא הוא לבקר. היתה זו לנו פגישת רעים, החלפנו תיאורים וחוויות. אך אף אחד מאתנו לא

חשב, שזוהי הפגישה האחרונה. מאז יותר לא פגשתיו. הוא מסר לי את כתובתו הצבאית, וביקש שאכתוב. אך, משזו אבדה, לא מיהרתי לכתוב לביתו, גם משום שסברתי, שלא במהרה יחזור הביתה, (עקב חופשותיו הבלתי סדירות).

זכורני שהוא התיחס ברצינות למקצועו כחובש. תמיד היתה התחבשות האישית צמודה לו, ותעודת החובש בכיסו. בעיני היה הדבר תמוה ומיותר.

מחברים אז, ידוע שטיפל במספר לא מבוטל של פצועים, ולא אחת הציל מי מהם.

עתה, כשנפקד מקומו מאתנו אנו נרגיש בחסרונו. במשך כל דרכנו המשותפת ביחד בגרעין — ואח"כ, ישא כל אחד מאתנו את זכרו באופן אישי, כשם שהוא זוכרו. אך, החובה עתה מוטלת עלינו, להמשיך בדרך בה הלך.

נפילתו של זוסיא, תזכיר לנו את חובתנו, ואת תפקידנו כחיילים, ובמיוחד בשעה זו, שחלק ניכר מחברי הגרעין, נמצאים בקו הראשון, של המדינה.

נפילתו, תמחיש לנו בבהירות כי תפקידנו הינו רציני, אך מאידך תובע קורבנות יקרים, ופעמים רבות מאד, נופלים הטובים שבחבר'ה.

זהו תפקידנו, וזהו יעודנו בשעות אלו, וכמובן שאנו לא נרתע, ולא ניסוג מדרכנו ומהדרך בה הלך.

זכרו יהיה שמור תמיד עמנו !

ותהא נשמתו צרורה בצרור החיים, וינקום ה' את דמו אמן !

ואתם בנחמת ציון וירושלים תנוחמו.

מחברו, בנימין גרוסמן

ב"ה, יום ג' מוצאי ר"ה, תשכ"ט 1968

חודש וחצי לסיום הטירונות

ראשית כל שנה טובה רפואה שלימה ותשובה שלמה. ואני מבקש שליחה ומחילה מכולם. איך עבר עליכם החג? עלינו כלומר הפלוגה הדתית, עבר משבר קשה. הודיעו לנו שנוסעים לר"ה, ז"א יוצאים ביום שישי עד יום רביעי ב-5.00. איפסנו את הדברים, אפילו את הנשק, היינו כבר עם הלב בבית, היינו מוכנים הכל "פיקס", ליציאה הביתה. ברגע האחרון הודיעו שלא בטוח יוצאים. המ"פ בא בשמחה כזו אחרי שכולם חיכו במתח "יוצאים לא יוצאים?" ואמר: "כולם להוציא ממחטות לנגב את הדמעות. הפלוגה לא יוצאת, בגלל שאנחנו במצב כוננות וצריכים להיות מוכנים לאיזו משימה שיקראו לנו". איך ששמענו את ההודעה המוראל ירד. כל אחד תכנן לו את החג. רוב חברי הגרעין תכננו לנסוע לשבת ל"מודיעים", אני לא. אפילו אם היו משחררים, אני חושב שלא הייתי בא הביתה בגלל שהסתבכתי עם רב"ט שעובד במטבח. העליתי אותו לדרגת סמל. אמרתי לו: "יש לך שני פסים ואני שם עליך עוד פס". בשבת עוד היינו עצור בים אבל לאט לאט עכלנו את הצער. בראש השנה היה אתנו הרב גורן, שנתן שיחות. הוא גם תקע בשופר. בזכותו היו סעודות חגיגיות, עם הרבה אוכל ושתייה כדת אין אונס. בשבוע שעבר היה לנו ראיון עם המ"מ. הוא אמר שבהתחלה לא הייתי בסדר עכשיו אני בסדר. למחרת היתה לנו סדרת ירי. ירינו בעוזי אוטומטי 25 כדור ובמקלעון 40 כדורים. זו חויה לא רגילה. אחרי סוכות יהיה כנס הנח"ל. 4 ימים יהיו כל מיני משחקים, נעשה חיים. החופשה הבאה כנראה תהיה בסוכות, ועד לחופשה הבאה —

שלום ולהתראות

נ. ב.

אנחנו תרמנו דם, ולכן קבלנו את התעודה המצורפת. אני מקווה שאף אחד מהמשפחה לא יצטרך להשתמש בזה.

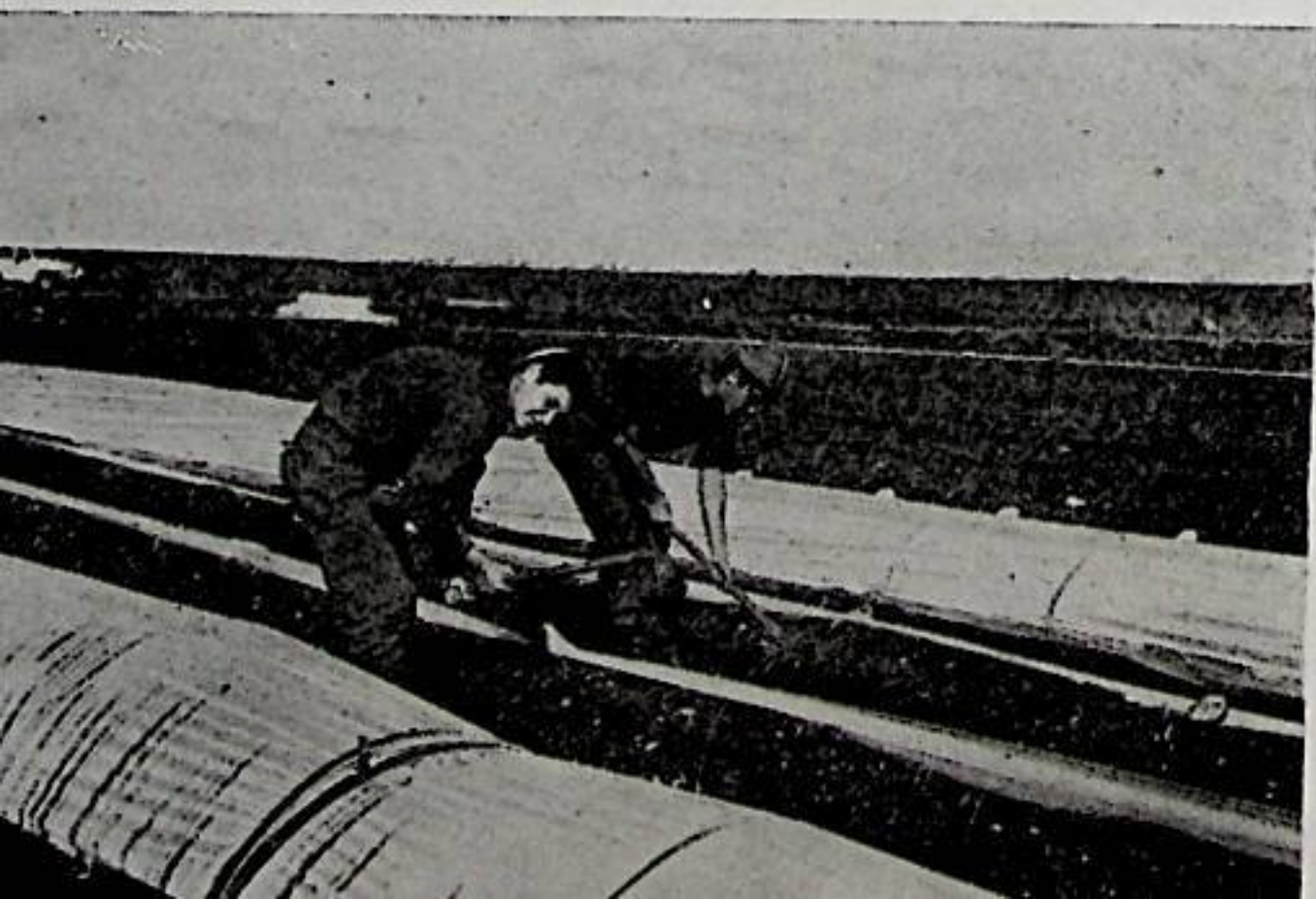

במבוא מודיעים

בין קווי אש

לקווי מים

קורס חובשים

"הלכה"

"למעשה"

תעודה

2052681 סדר רגלי זיגמונט חיי"ר
חסי אישי דרגה שם חיל

עבר(ה) קורס חובשים קרביים חזזור פבר' 69

תפקוד חבשים

210159/2 סג"ל תלמידי שם
חסי אישי דרגה שם

אותיות / חיים פרנקל

קפצו להם מתוך מצבות השיש החלקות
אותיות שחורות חרותות,
לא חברתי אותן למילים
רק צרפתי מבין השורות את קומץ הספרות
והיו שנותם של חמישה,
כמנינו של ישיש, וזקנו לבן בן מאה
ולא הבנתי המראות,
ולא ידעתי על מה קוראות, ולאן עוברות
עד שנעצרה השיירה
ובמחזה למולי, אש אוכלה,
דליקה בוערת,
לשונה לוחכת, שלהבת יוקדת
גיצים, נתזי עצים
והאש צועקת, והאש נחנקת
ועיני נשרפות דמעות
עוד רגע ולא היית, רק למסך עשן
עמוד סמך, אל תקרת הבית.
ונותרו עמי, רק גחלים לוחשות.
הרוח פורצת, ואין לאל ידה ללבות,
ונותרו עמי רק עמעומי אורות
ושמעתי מבין השיטים. בחממת הלחישות
גזע שחור, מספר ללהבות,
על ששה מליון, שבאו עמו רובם ברכבות
והיה שם בפינה, ענף קטן ללא עלים,
שלחישתו היתה בוכה, נשפכת בגיצים
"באתי ירוק מאובק, ירדתי מזחל ששבק
וכשמלאו לי כאן שבעה
עמד העם בשערי שנה",
עוד לא גמר, בשריפת קולו
ואזני נכוו / וגחלים כבו / ורוח אֵלִקים מרחפת על פני המים.

חברים מספרים

עשה לך רב וקנה לך חבר (אבות א')

יגאל

"תנא דבי אליהו: לעולם יקנה אדם חבר לעצמו... ויגלה לו סתרי תורה וסתרי דרך ארץ שנאמר: 'קח לך את יהושע בן נון'. (במדבר כ"ז) מאי קח לך? אלא ללמדך שאין חבר נקנה אלא בלקיחה ואין חבר נקנה בדמיון."

את זוסיא קניתי לי לחבר. ביליתי עמו זמן רב. אולם, זוסיא האמירתי נתגלה לי דווקא בשנה האחרונה עת גרנו בצוותא בחדר בהיר תנו במחלקת הנח"ל. אז ראיתיו בכל גדלותו וגדולתו.

נר קודש לרגליו היו אהבת הזולת ואהבת המולדת. שיחתנו האחרונה היתה כשבועיים לפני המקרה, היא נסבה אודות עזיבתו של זוסיא את המשק. "לא עזבתי את המשק מפני שהיה לי רע חליה" לה", אמר לי: "מאד נהנתי לבלות את זמני עם כולם. המשק מאד יקר ללבי, אולם מצפוני נקפני כשישבתי כאן, במקום שקט ושלי, וחיילים כמוני נפלו בגבולות יום יום".

לפני פרידתנו אמר לי: "חושבני שחייבים אנו להקדיש יותר תשרי מת לב ליחסים בין איש לרעהו. חובה עלינו ליצור יחס של כבוד והערכה הדדית עמוקה יותר לזולת. קרה כבר שפלוני חלה ולא בקרוהו, או שאלמוני היה נתון בצרה ואיש לא דאג לו. חייבים לדאוג שמעשים אלו לא ישנו".

סתרי דרך-ארץ אלו גלה לי זוסיא זמן מועט לפני מותו, וקיימם הלכה למעשה. הוא התנדב לשרת בחובש קרבי בקוויס והקריב את נפשו על מזבח הזולת והמולדת.

זוסיא ידע לקיים את "חציו לה' וחציו לכס". יום, יום לאחר העבודה קבע זוסיא עתים לתורה. הוא היה משתתף קבוע בשעור היומי. זכורני היטב כיצד באחד מבקוריו האחרונים במשק, עוד בהיותו בקורס חובשים, זרזני זוסיא ללמוד עמו למרות שזמנו דחק. עסקנו במסכת סנהדרין בענין עד זומם.

היו אלה סתרי-תורה אחרונים שגילינו בצוותא.

חבר קניתי בלקיחה חבר קניתי בדמים.

על משמרתו בערבה
רכון על גיפ דוהר
בלב מדבר בחרבה
נפל שדוד, חבר

לא איש קרבות היה ודם
לא שש הוא אלי אש
רק עזור, הצל, אדם
אוהה אותו חובש.

על ליבי חקוק תמיד
זכרו, לנצחים
של נעקד על מזבח התמיד
עם עוד הרבה אחים.

לבו היה צבוט, חבול
בישיבת שליו ובטח
בקש ללכת אל הגבול
הקרב נפשו לנצח.

יציאה לדרך...

"מלה בסלע שתיקה בשנים". שמר חברנו על כלל זה תמיד. אך עם כל זה, תוך הערה פה ושם הביא את החברה לידי עליזות ושמחה. במצבים הקשים ביותר הקל על החברים ע"י מלה טובה.

היה זה באחד הערבים ישבנו ושוחחנו ברצינות וברגעים אלו נתגלה לי תוכנו, בחור שחושב הרבה וברצינות בלבו פנימה. באותה שיחה התוודה שהוא מרגיש שחייב הוא להקריב יותר, לכן הלך בדרך בה בחר ובאמת הקריב חברנו את כל אשר לו, את חייו.

דני

עת כותב אני שורות אלו צפה ועולה לנגד עיני דמותו של זוסיא ז"ל גבוה, שמנמן שחיוך של טוב לב נסוך על שפתיו.

זוסיא עבר יחד אתנו טירונות, הוא שהה במשק במסגרת מחלקת הנח"ל זמן קצר מאוד עד לצאתו לקורס חובשים. אולם גם בזמן קצר זה הספקנו להכירו, את חיוכו הרחב, את טוב לבו, הערותיו העוקצניות ונכונותו לעזור תמיד.

באחד מן הימים בא הוא לבקר במשק ומספר בגאווה על היותו חובש "בשארם", הוא היה מלא סיפוק מעבודתו ומהאחריות הגדולה שהוטלה עליו במסגרת תפקידו. "רציתי לתת יותר" כך אמר עת נשאל למה עזב את המשק, החברה והתנאים הטובים. זוסיא רצה לתת יותר ונתן את הכל — את חייו. יהי זכרו ברוך.

מוטי

עליו

לכאורה, אין דבר טבעי וקל יותר מאשר לחשוב. סתם כך לשבת ולחשוב על דא ועל הא. למעשה, דומה שאין דמות שאינך יכול לחשוב עליה אלו רק רצית, ובמרבית המקרים הנך יכול אף לדמיין מראש כל תגובה ותגובה של האדם עליו אתה חושב.

אבל, מסתבר שכמו בכל כלל גם במקרה זה יש יוצא מן הכלל.

זוסיא הוא מאותם יוצאי-הדופן שאינך יכול לחשוב עליהם סתם כך. אפשר לדבר אליו או אפילו לכתוב אליו אבל עליו זו כבר משי-מה כמעט בלתי אפשרית. כי אי-אפשר להזכיר משהו בקשר לזוסיא בלי לזכות בתשובה מהירה וחריפה. לעולם אינך יודע מה עתיד הוא לומר לך, שכן, דרך מחשבתו המיוחדת וחדות לשונו הם נחלתו הבלעדית ולאחרים אין בהם חלק ונחלה. לעולם אינך יודע אם דבריך יזכו להגנה והערכה או להתקפה חריפה שאינך מסוגל אף לשער את כוונה. אולם, מה שברור לך מראש הוא, שתהיה תגובתו אשר תהיה, היא תהיה תוצאה של חוש הצדק הנדיר שהנחהו תמיד.

בעצם קשה מאד הכתיבה עלי, שכן, חסרה לי תגובתו של זוסיא. הדבר היחיד שאני מסוגלת לחשוב עליו הוא: "מה הוא יגיד"... כן, "הוא", עדיין איני יכולה לחשוב בדרך של "מה היה אומר". מכיון שברור לי ללא צל של ספק שתגובה צריכה לבוא ואכן בוא תבוא...

אולם, כל זה רק בכל הקשור לדבורים. את מעשיו יכלת לשער מראש. אם נזקקת לעזרה כלשהי, יכולת לראותו בין הראשונים. מקומו היה בין העושים, הממעטים להזכיר את מעשיהם. כי זה הלא ברור ומה יש לדבר על כך...

זה גם נראה מובן מאליו, בשעת התגיסותו עם הגרעין, שלא לאורך זמן "תפס שלוחה" במשק, אם בכלל...

בחירתו בקורס חובשים נראתה כצעד טבעי לחלוטין. במשך שנים, עוד בזמן הוכוחים על המעקה שליד הסניף, ידענו והכרנו את דבקו הרבה בתורת ארץ ישראל והיה ברור שאין מקום לו כחיס והסתיגויות. הוא בחר להתגייס מיד עם תום למודיו התיכונים, מכיון שהיה משוכנע שזו תהיה הדרך לתת את כל שביכולתו למען צה"ל והעם במדינה. ואמנם, הוא נתן הכל. הכל... מלבד אותן תכונות נדירות שהוריש לנו: צדק ומסירות ללא סייג. וכמו בכל ירושה שומה עלינו לאמצן ולהפכן מעתה אף לנחלתינו, ולחלק בלתי נפרד מהויתנו.

נהיה אנו לו מצבה חיה!

פרומה.

"לא ידוד דם" ... / א. ש.

א	ד
דם ידוד שנדם,	בשורה בריאת בשר
בעוד דם ידידו יסאן,	המאורע מבשר,
לא ידוד מדידם.	על אופי נטש בשר :
	זוסיא ונדר זיגמונד,
	תהי מנוחתו מעטה מאד.
ב	ישור בין השאר חיש
דם ידוד שנדם	בתחית המתים
לא ידוד מדידי לעולם.	ורנה רברבה
רע, רעותו ערבה מכלם.	כרביבים רעננה.
כרע בין כלם,	
ה' ינקם דמם.	
ג	
בין זכר כל זכרונות,	
זך זכרון,	
עז חקוק בי.	
ליל בהיר.	
בלבן לבנה אהל מואר.	
אני מוצף מצעים,	
רע ניצב, אמרו חמים :	
"אסייעך סדר חפצך בבקר".	
חטפתי נומה,	
בלול בלבי שליו נעים.	
שהסדר הסיר מעיני עפעפים	
ובצבא למבצעו מעטים נאותים.	
"העלים לוט האני" רבים מעטים.	

על שלושה דברים העולם עומד

נתן מונק

אין לך דבר מצער יותר מאשר נפילתו של חבר על קדושת הארץ. ומשום כך אין האדם מוצא מרגוע לנפשו הנכאה אלא ע"י זכרוננו של אותו ידיד שנפל.

חז"ל כבר אמרו לנו, בפסחים: ג' דברים עלו במחשבה ואם לא עלו דין הוא שיעלו ואחד מהם: "גזרה על המת שישתכח מן הלב".

הדברים מעניינים ומפליאים: אם אכן גזרה על המת שישתכח מן הלב אזי מדוע האדם מידי שנה בשנה מזכיר את מתו, וכביכול, אם אכן האדם זוכר ונטכר באותו ריע וחבר שנפל לו, כיצד אפשר לומר על המת שישתכח מהלב?

האדם בעצם היותו אדם הנו עשוי בשר ודם, אולם, הוא גם צלם אלוהים—גוף ונשמה. החומר הנו דבר שכלה, אולם הרוח הינה דבר נצחי כפי שאמר קוהלת: "מי יודע רוח בני האדם העולה היא למעלה...".

כשהאדם מת, גופו עוזב את העולם, אולם נשמתו בחיותה נצחית הינה נשארת עמנו. חז"ל התייחסו אל גופו של האדם, שבטבע האדם, כדבר שנאבד, היינו נשכח. אולם, רוח האדם נשארת עמנו כאן ואנו כביכול צריכים להמשיך את דרכה. לפעמים, אנו שואלים כיצד ננציח חבר? כיצד נחרות את דמותו תמיד בזכרוננו? הרי אין הוא עמנו, אין הוא מתהלך בתוכנו ומי יסייע בעדנו?

השאלה הינה שאלה קשה, אולם התשובה הינה פשוטה. חבר נפל, את דמותו כבר לא נוכל לראות, אבל את מעשיו נוכל להמשיך, את דרכו ואת תורת חייו. נוכל להכניס לתוך חיינו אנו ובצורה זו, לעולם לא נשכחהו.

זוסיא השאיר מאחריו שובל ארוך של מדות טובות שנוכל ללמוד מהן. הוא השאיר דרך חיים שנוכל ללמוד ממנה. אבל אנו נצטרך למצות את היסודות הבסיסיים שעליהם נשענת דרכו של זוסיא, ואותם, לחרות על לוח לבנו.

כשהררתי בכאב, מה הם אותם יסודות יפים, יהודיים, שהשאיר לי זוסיא, נזכרתי במשנה באבות: "על שלושה דברים העולם עומד: על תורה, עבודה וגמילות חסדים".

תורה : חז"ל כבר אמרו שתורה אינה נקנית אלא ע"י "מים במשורה תשתה וכו' " רק אם האדם מוכן להקריב את עצמו, את כל ישותו על התורה, כפי שנאמר : "אדם כי ימות באוהל" הוא קר נה את התורה.

מספורי חברי שמעתי כי זוסיא היה תמיד הראשון שהעיר וזרז ללימוד תורה. הן בהיותו בישיבה והן בהיותו בצבא. היה הראשון שזרז את החברה ללמוד לפחות "משהו" במשך היום גם בתקופה הקשה של הטירונות, משום שהוא ידע כי עולם נבנה על-ידי תורה, ותורה אינה נקנית אלא במאמץ.

עבודה : אין עבודת ה' כעבודת בשר ודם. עבודה שונה, זו עבודה מתוך שמחה "עבדו את ה' בשמחה".

לא זכור לי מקרה אחד, שראיתי את זוסיא קודר. תמיד היה אותו חיוך, אותה שמחה יחודית נסוחה על פניו. כשכל החברה היו מיואשים, זוסיא באמרותיו, בשנינותו עודדם והרגיע אותם, וזאת אך ורק משום שזוסיא ידע כי היהודי השלם, הנו היהודי השמח, כי עבודת ה' האמיתית אינה יכולה לבוא מתוך עצב, אלא מתוך שמחה — בכל מה שקורה לו לאדם, תמיד עליו ולומר : "גם זו לטובה".

גמילות חסדים : גם זו תכונה גדולה שהיתה חקוקה בדרכו של זוסיא. זכורני כשזוסיא פנה אלי פעם בבקשה שאקבל חבר לגרעין שלנו, חשבתי אז לרגע כאלו אביו של אותו נער עומד לפני ומבקש להכניס את בנו. הוא ראה כל אדם שזקוק לעזרה ונסה לטפל ולעזור לו בכל כוחו. מעולם לא בא אל אדם בתרעומת, תמיד פנה אליו בחיוך. כל המדות האלו היו בו ונראו בכל מעשה ומעשה שהיה עושה.

תמיד שאלתי את עצמי, כיצד הגיע סוסיא לכאלו מידות טובות ? רק בשנה האחרונה כשבקרתי רבות בבית הוריו זכיתי להגיע לתשר-בה : תכונות אלו הוא רכש בביתו.

הוא קבל את החזק לאותן תכונות שעליהן בנוי העולם, ועל פיהן הנהיג את דרך חייו...

כשאנו שואלים כיצד נזכיר את זוסיא ? התשובה הינה כה פשוטה : אנו צריכים רק לזכור את אותה משנה קטנה : "על שלושה דברים העולם עומד", ואז נוכל להמשיך לבנות אותו בנין-עולם שנקטע בתחילת חייו — של ידידנו זוסיא הי"ד.

ת. נ. צ. ב. ה.

"מכתב לאחד מהחברה"

הנה, אנא, לא ביקשתי לכם סיוע כלכלי, כי ייתכן שתעזבו את המעורבות הזו. אך אני רוצה להודיע לכם כי החברה שלנו היא חברה של חברים, וכל אחד מהם חייב להשקיע בה.

אתה בטח מאד מתפלא ואולי אף כואב.

היינו חברים טובים כולנו יחד, נפלת ! ואנחנו, פנינו כתמול שלשום.

נכון. בכינו ביום הראשון, נדנו בצער למשפחה ביום השני, אבל, לאחר מכן, חיים שבו למסלולם.

אני גם יכול לספר לך שאחד החברה בכה בלי הרף כששמע שנפלת, אבל למחרת ראיתי אותו כתמול שלשום, אותו ליצן.

אני יכול לספר לך עוד הרבה ספורים שכלם יראו לך שהחיים אצלנו לא השתנו במלואהנימה.

לא ! אני לא רוצה להסביר לך למה איננו יכולים לבכות כל-הזמן

על כל-אחד שנפל. זה מיותר וברור. אבל רק רציתי לספר לך איך אנחנו לפעמים נראים כשאנו צוחקים. שם בצד של השפתיים,

תמיד מתרכזות משום מה כמה נקודות קפוצות, שהן אולי —

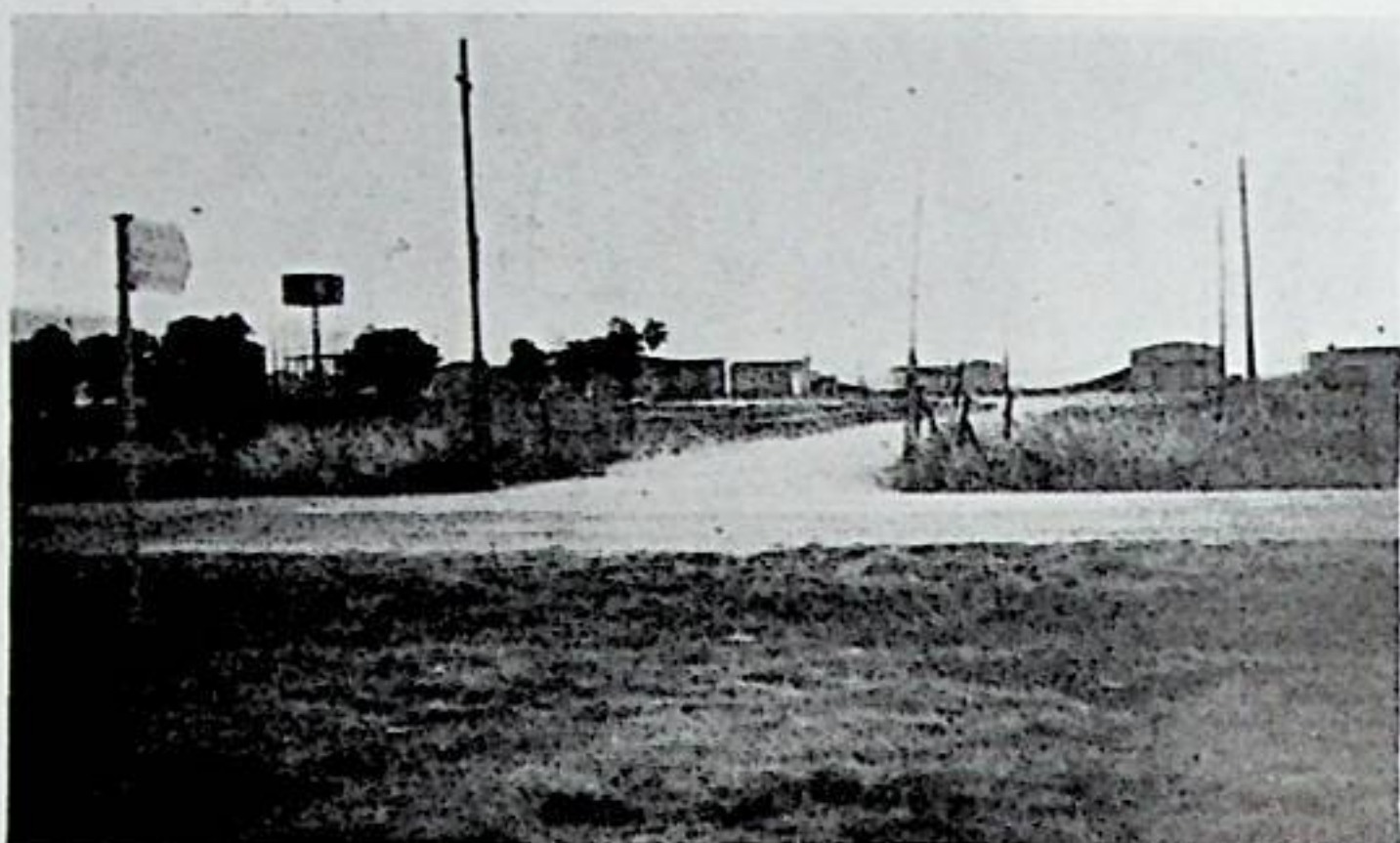
המקנות לנו את המבט והחיוך הבוגר — כך על-כל-פנים כותבים המבוגרים.

אלו באלו, נקודות מוזרות, הן אינן משות ממקומן.

רציתי רק לומר לך שכל נקודה שם, היא נר הזכרון שלנו לזכרם, לזכר כל אחד מכם שהלך.

אני רוצה לומר לך — זכרו את החברים שחזרו אלינו, ואלו שחזרו אליהם.

אלי רוזנברג

מבוא חורון

"ושמה לא תבוא"

דברים שנאמרו במעמד אזכרה לזכרם של זוסיא ויקי הי"ד

לזוסיא כי איננו.

ימים עברו מאז באה אלינו הבשורה המרה, אך עוד לא עכלנו די הצורך פשרם של דברים. עוד לא הסתגלנו לזה כי חבר נפלא כמוך איננו. לא ישוב עוד. עוד דמותך עומדת לנגד עינינו, טוב ליבך וישרך עומדים לסמל לנו.

עמידתך האיתנה על הצדק, וטוב ליבך לעזור לזולת ככל האפשר. זוכרים אנו איך הגעת לביקור קצר מהבסיס, ואז גילית את רוחך וישר אל ליבנו דברת. "אני חייב לעשות משהו, אסור לי לשבת". למען עם ישראל לא שקטת, והנה "עשית משהו", דבר גדול וטהור. ואז, עלית מעמנו במעלות קדושים וטהורים אשר כוהר הרקיע מזהירים.

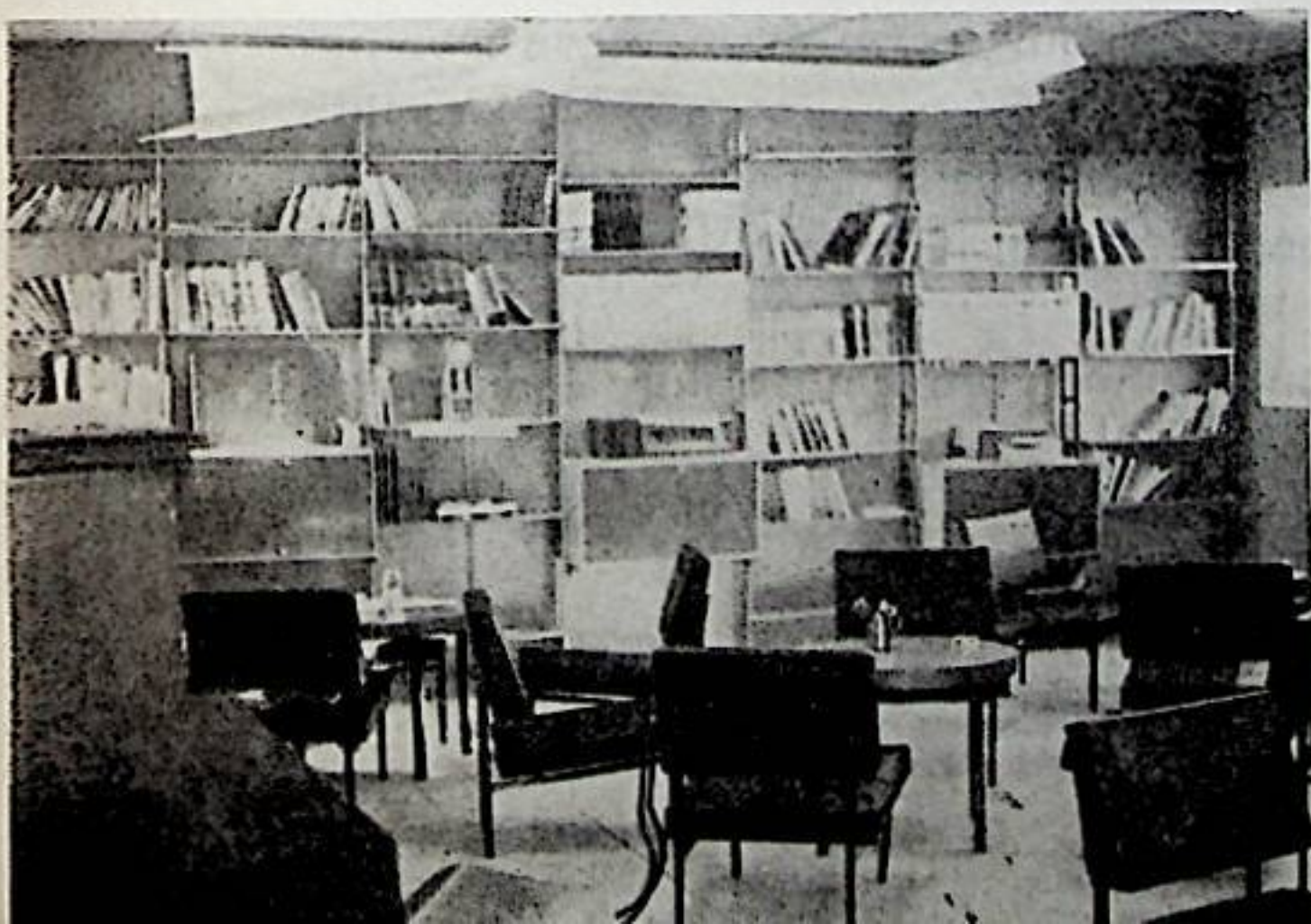
ובימים אלו שעה שאנו עומדים להתנחל בעמק אילון, לא נוכל להסיר מנגד עינינו את דמותך ודמותו של יקי חברך. ד' יקום דמכם השפוך.

ועליכם נאמר: "הנאהבים והנעימים בחייהם ובמותם לא נפרדו".
ת. נ. צ. ב. ה.

חדר התרבות

מוקדש לזכרם של
יעקב מנדל הי"ד
וזוסיא ונדר הי"ד

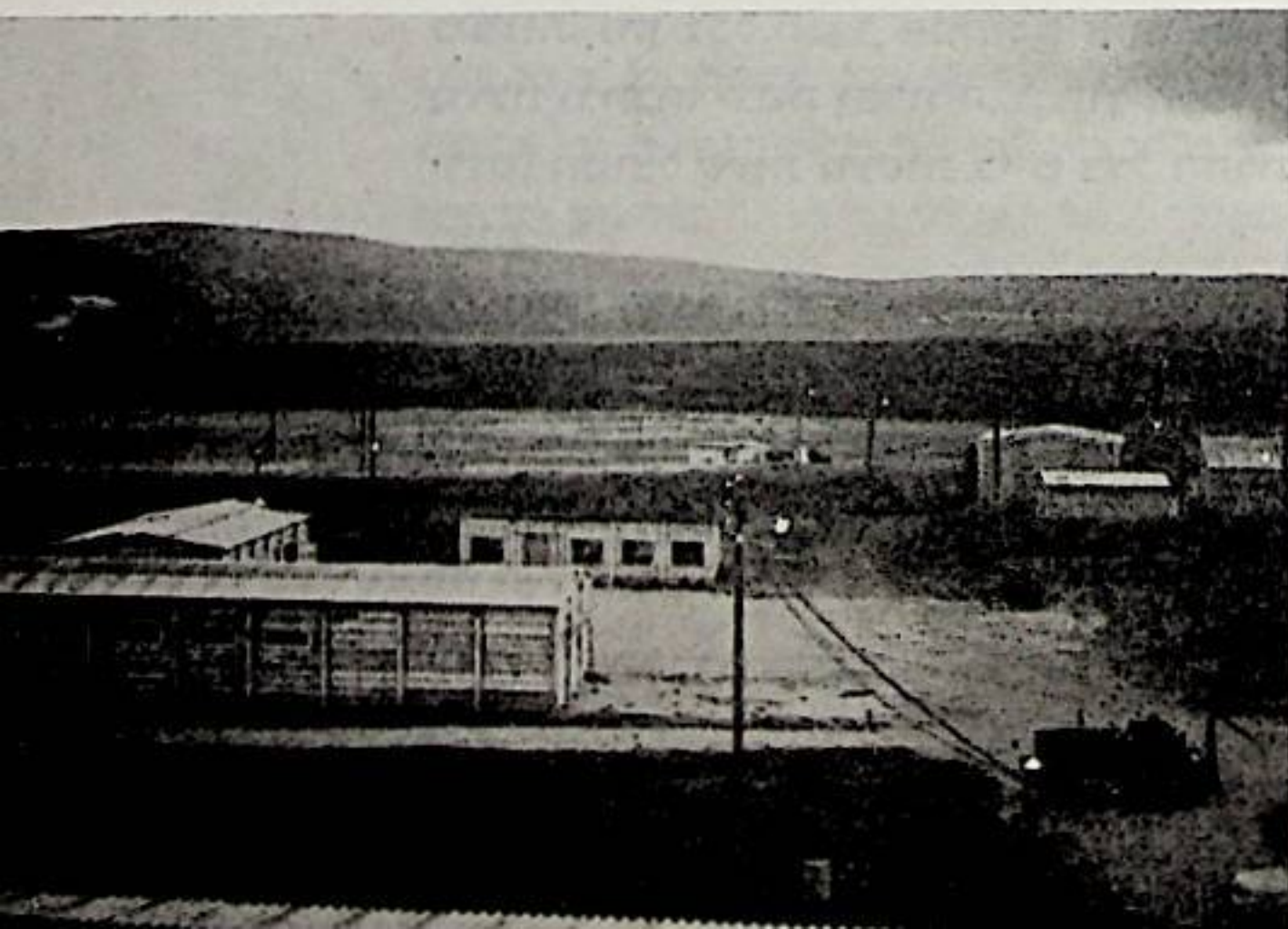
נפלו על קדושת ה' והארץ
כ"ב אלול תשנ"ח

בבית הכנסת
נקבעה לוחית זכרון

חדר התרבות
במבוא חורון
הוקם לזכרם
של אותם
שלא זכו להתנחל
עם חבריהם
בעמק אילון

נאות הככר

... ערבה ...

סגן חיים אבנר,
מפקד היחידה

... ארץ קשה. אדמה יבשה ומחורצת ערוצים גדולים וכהים. אבק דק ובהיר הפרוש לפני הרגליים ומתרומם לאטו בעצלות עם כל פסיעה.

... ארץ יבשה ומלוחה. מעט המים המגיעים אליה מן ההרים בִּי־מות הגשם המועטים נמהלים במלח הטמון באדמתה. ים המלח, ים המות, האוסף אל קרבו את מי כל הנחלים והופכם לתמיסות כימיות, נתן לכל הככר המקיפה אותו את כל מהותו ואופיו, ככר גדולה ורחבה, יבשה ומלוחה. ובתוך הככר הגדולה נוח מדבר קטן, ירוק, המוצל שעות מעטות ביום בצל ההרים הגדולים. נוח מדבר, נאות.

... נאות הככר ...

בורא העולם כבר הכה פעם בככר זו ובאנשים שישבו בה. החריב את כל החי והצומח על פשעי האדם. מאז זו ארץ שצבעה הלבן,

הבהיר, בזהק בעיניים וכאילו צועק זעקה אילמת מזה דורות רבים.

ארץ קשה. אך עם זאת יפה. יפים ההרים הגדולים ממול. הרי אדום. נישאים וגאים. יפים המדרונות המאדימים עם שקיעה, ויופי השמש העולה מבינם, כמכריזה על הולדת יום חדש. לאחרונה הוסיף האדם גורם חדש לטבע הנאדר: מוקשים.

חובש. חובש קרבי. שתי מילים שאינן מתקרבות ביניהן בהגיון הפשוט. וכי מה בין האדם שמתפקידו לעזור לאנשים להקל עליהם בסבלם, ובין הקרב?

לכאורה אין ההגיון מקבל צרוף זה. למעשה זהו מיצוי כל התעוזה וכל הטוב שבאדם. מצד אחד — לאחוז בנשק, ולהגן בגופו על אדם מתו, ביתו, מולדתו — ומצד שני לטפל בחבריו לוחמי יחידתו, ולעזור להם לחיות, פשוטו כמשמעו.

... גבול הערבה. גבול קשה וארוך. עשרות קילומטרים של קו הפריד בין מדינות, בין צבאות, אך גם בין אנשים — חקלאים ולוחמים. גבול המגן על שטח המהווה חצי משטח מדינתו ובכלל זה באר שבע, והר חברון.

והמשימה היא לחסום גבול זה, לחסום אותם דרכי חדירה של מחבלים לעומק שטחינו. וכל זאת על כתפי קבוצת חיילים קטנה, היוצאת כל בוקר לסיור. ובתוכה חובש. חובש קרבי. לוחם ומשענת.

עין אחת פקוחה עלי הגבעות מסביב, לאתר כח אויב, ועין שניה פקוחה על חיי חבריו.

כזה היה זוסיא. לאחר שנפצע שכב פצוע בעת שטפלו בו. הוא עצם את עיניו והוציא נשמתו ברגע בו שמע את ההליקופטר, ובו הצוות הרפואי מרחף מעל. כאילו אמר לעצמו: "כעת, כשהגיע הרופא לטפל בפצועים האחרים, סיימתי אני מלאכתי".

ת. נ. צ. ב. ה.

הוא זה שיש לו יחסי עם האל, וזהו שיש לו יחסי עם האל, וזהו שיש לו יחסי עם האל.

הוא זה שיש לו יחסי עם האל, וזהו שיש לו יחסי עם האל, וזהו שיש לו יחסי עם האל.

הוא זה שיש לו יחסי עם האל, וזהו שיש לו יחסי עם האל, וזהו שיש לו יחסי עם האל.

הוא זה שיש לו יחסי עם האל, וזהו שיש לו יחסי עם האל, וזהו שיש לו יחסי עם האל.

הוא זה שיש לו יחסי עם האל, וזהו שיש לו יחסי עם האל, וזהו שיש לו יחסי עם האל.

אלהי הנושק לוחמים

יצחק שלו

אלהי הנושק לוחמים ועוצם עיניהם ההוות
הידעת את פי הלוחם שנשקת בפעם הזאת?

השמעת פה זה בדברו? הראית, רחום ונכמר,
מה אלמג חלומות התנפץ עם המצח הזה המקומר

איזה יושר כרע עם הגב שהמך בטרשי הקרבות
ואיזו שירת נעורים נשתתקה בשתוק לב הנדבות...

נדפס בדפוס ג'רוסלם פוסט, ירושלים
הגלופות הוכנו בצינקוגרפיה אורית תל-אביב ופיקובסקי ירושלים

